

Prof. dr hab. Robert Rauziński

dr hab. Szczygielski Kazimierz, prof. PIN – IS

Obraz demograficzny Śląska Opolskiego — jakie perspektywy

Profesorowie dokonują przeglądu sytuacji demograficznej Śląska Opolskiego w czasie (2002- 2001-2035) i przestrzeni (powiaty, miasta, gminy) oraz omawiają czynniki kształtujące istniejącą sytuację.

Myślą przewodnią wykładu jest teza, że kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju województwa ma demografia, a treścią — analiza i oceny głównych procesów demograficznych. Zatem zagadnienia związane z postępującym kryzysem demograficznym i jego przyczynami oraz konsekwencjami dla regionalnej polityki społeczno-gospodarczej. Szczegółowo omawiają zagadnienia związane z pochodzeniem etnicznym i regionalnym ludności w powiązaniu z sytuacją demograficzną.

Autorzy wykładu przyjmując, że o rozwoju ludności decydują urodzenia, zgony oraz migracje, udowadniają, że emigracja zagraniczna była główną przyczyną niekorzystnej sytuacji demograficznej Opolszczyzny i zaburzeń w ruchu naturalnym. Liczba ludności w latach 2002-2011 zmniejszyła się o 4,6%, w miastach o 5%, a na wsi o 4,2%. Bezwzględny spadek ludności wynosił 48,8 tys. osób. Śląsk Opolski charakteryzował się najbardziej niekorzystnymi wskaźnikami urodzeń, dzietności, przyrostu naturalnego, rzeczywistego oraz ujemnym saldem migracji. Dane statystyczne wskazują, że w latach 1951-2010 liczba emigrantów stałych wyniosła aż 238,2 tys. osób. Oznacza to, że emigracją został objęty cały przyrost naturalny a Śląsk Opolski osiągnął granice możliwości emigracyjnej z punktu widzenia sytuacji demograficznej. Równocześnie w analizowanych latach liczba urodzeń spadła z 26 426 osób w 1958 r. do 9 163 osób w 2010 r., nie zapewniając już prostej zastępowalności pokoleń.

Trauma zmian społecznych wywarła wyraźny wpływ na spadek urodzeń. Brak pracy, niepewność jutra, trudna sytuacja mieszkaniowa, wykluczenie społeczne to dalsze czynniki kryzysu demograficznego. Niezależnie od niekorzystnych ilościowych procesów demograficznych związanych ze spadkiem rzeczywistym liczby ludności, spadkiem urodzeń i przyrostu naturalnego narastają w regionie niekorzystne jakościowo procesy związane z słabnącym kapitałem ludzkim i społecznym.

Zwróć przy tym uwagę, że Opolszczyzna jest regionem o bardzo wysokim poziomie rozwoju szkolnictwa wyższego, a jednocześnie o bardzo niskim w zakresie zatrudnienia absolwentów szkół wyższych.

W sumie słabnący potencjał jakościowy kapitału ludzkiego i społecznego nie jest zdolny do tworzenia konkurencyjnej gospodarki opolskiej i wpływa negatywnie na sytuację społeczną i gospodarczą.

W świetle rozważań o bezrobociu ukażą problem wykluczenia społecznego i ekonomicznego (w 2012r. bezrobocie przekroczyło 50,0 tys. osób, a wykluczeniem społecznym było objętych około 30% ludności).

Kolejnym problemem jest powiązanie zmian w strukturach demograficznych (wiek, płeć, wykształcenie, aktywność zawodowa) z polityką społeczną, edukacyjną, zatrudnienia, rynku pracy, bezrobocia, ochrony socjalnej i wykluczenia społecznego do 2035r.

W kontekście prezentowanych wyników badań, analiz i ocen wyłania się problem aktywnej, regionalnej polityki demograficznej, edukacyjnej, rynku pracy i migracyjnej o charakterze doraźnym i długookresowym, a także kompleksowym, kompletnym oraz konsekwentnym. Wyrazem troski o przygotowanie założeń dla kompleksowej polityki w regionie jest aktualna dyskusja nad Specjalną Strefą Demograficzną województwa opolskiego. To bardzo istotny problem, bo prognoza demograficzna dla województwa opolskiego wskazuje na dalszy spadek ludności do 2035r. i niekorzystne relacje międzypokoleniowe. Profesorowie wyrażają pogląd, że decydującym czynnikiem rozwoju Śląska Opolskiego będzie jakość czynnika demograficznego oraz kapitału ludzkiego i społecznego. Z tego

względu potrzebna jest aktywna regionalna polityka społeczna w układach przestrzennych oraz włączenie samorządów wszystkich szczebli w proces przygotowywania oraz realizacji lokalnych rozwiązań. Każdy bowiem problem krajowy czy regionalny ma swój lokalny wyraz.